۱۳۲۶ سنه ۱۰ جمادی الاولی سهشنبه ۱۹۰۸ سنه ۲۷ مای №31

الاصلاح

سنهٔ تأسیس ۷ ۱۳۲۵

ЕЖЕНЕДѢЛЬНАЯ ГАЗЕТА

„ЭЛЬ-ИСЛАХЪ"

قزانده نسخه‌سی ۷ تین علمی ادبی هفته‌لك غزیته چیت شهرلرده ۹ تین

اخطار:

یبارلگان یازولرنی اوزگبارتوگه هیئت تحریریه اختیارلیدر. باصلمغان مقاله‌لر کیرو یبارلماس. امضاسز مکتوبلر باصلماس.

غزیته‌نڭ بهاسی

سنه‌لك ۳ صوم آلتی آیلق ۱ صوم ۵۰ تین ۳ آیلق ۱ صوم شاکردلر ایچون ۳ آیغه ۷۵ تین قزان شاکردلرینه آیلاب ۲۵ تین.

آدرس:
Казань, Редакція газ.
„ЭЛЬИСЛАХЪ"

فهرست:

اوقوچی: هم یازوچی
تاتار آریستاکراتلری (?) هم خاتونلر
آولده سینزور هم اشپیونلر
تاتارسکایه اوچیتلسکایه اشقولا پراغرامه‌سی
کتابلر حقنده محاکمه
خاتون قز عالمی
شرق غرب عالمی
مکتوبلر

اداره‌دن:

هدیه کتاب صوراغان افندیلر - اوّلده یارم یلغه‌غنه آبونه یازلوبده صو کیندن دخی یارم یلغه یازلغان افندیلرگه کتاب هدیه‌یبه‌رلمدی. یللق مشتری بولوب فقط بر یولی اوچ صوم توله‌گانلرگنه حسابلانالر

قزان ۲۶ مای

بز بو نومرده قزان تاتارسکایا اوچیتلسکایا اشکولاسینڭ قصقه‌چه‌غنه پروغرامه‌سین درج ایته‌مز. دقت ایتمه‌لی‌که اشکولا، اورته مکتبلردن کیم درجه‌ده حساب ایتولبده، مونده عمومی: حساب، جغرافیه، تاریخ کبی نرسه‌لر اوستینه بیك یخشی‌غنه صورتده تاتار بالالرینه بتونله‌ی یات تل بولغان روس تلیده بلدرتوله آنڭ اوستینه طبیعیات، معل

نباتات کبی نرسه‌لردن برقدر معلومات بیرلوب، علم تربیه‌ده ابتدائی مکتب معلملرینه کیره‌ك قدر اوقوتولار.

مونه بونرسه‌لر همه‌سی ترتیب بله‌ن اوقتولدقدە دورت یل ایچنده تمام ایتدوره‌لەدر.

اگرده یته‌رلك مادی اعانه طابلوب، تاتار دارالمعلمینلریده وجوده‌که کیله قالسالر، بلکه‌ده بر ایکی دارالمعلمینگه یته‌رلك چیبه‌رگنه معلملر (پریپوداۋاتیللر)ده طابلور وشول مقدار نرسه‌نی بزنك دارالمعلمینلرده‌ده تدریس ایته‌رگه ممکن بولور ایدی.

ایشتومزگه کوره قزان مدرسلرینك منرقی‌لری آراسنده اوزمدرسه‌لرین دارالمعلمین یاصاوفکری یاز باشینده قوّتلی بولغان‌ایکان. لکن بوصوڭغی اوڭگارشلر مع التأسف، اول پلانلرنی طـار مار کیتوردیلر. سیاسەتنڭ بوهجومی. بزگه‌دارالمعلمین یاصاونی اوڭغایسزراق یاصاصاده، دارالمعلمین‌لرگه بولغان احتیاجمزنی قل قدرده کیمتمی ایکانچیلگی جمله‌مزگه معلوم‌نرسه‌لردن: شوڭار کوره‌ده آرینبورغ شهرینك گوزل مثالینه تقلید ایتولوب، قزانده‌ده بردارالمعلمین وجودکه کیترو چاره‌سنده بولماق، خلق‌معارفین قایغرتوچیلرنك ذمه‌سینه حاضربیگره‌كدە واجب بولادر.

بروقت بتون ژولغه بوبی تاتارلرینه ریاست ایتو دعواسینده بولغان قزان، تاتارده آزمـاز اویغانوباشلانغاچدە، شولایوق بتون‌غیرت‌ودعواسین جویالتور میکاننی؟

قرق ملك مسلمانی، ثلله نیقدر بایلری‌بولغان قزان بردارالمعلمین وجودکه کیترودن‌ده عاجز قالور میکاننی!

اوزلرین ملتچیلك مرکزی صانی طورغان قزان ملتچیلری، خلـق معارفی مسئله‌سینه کیلـگاچ، اوزلرینك ملتنك قویرغینه‌ده یابشب بارا آلمی ایکانچلکلرین فعللری بله‌ن کورسه‌تورلر میکاننی؟

بولرده شول! په‌ره‌مه‌چ‌بانیندە ملت قایغرتو آسات بولسه‌ده، آنڭ ایچون اش اشله‌و شاقتی قیون شول!

کییملر، آطلر، خاتونلر، دانوسلر، توگل بورکلر، بله‌ن ماقتانو واوزوشو آسـات بولسه‌ده معارف مسئله‌سینه کیلـگاچ، اول، بیك مشقت طلب ایته شول.

آرینبورغدە مکمل دارالمعلمین آچارغه حاضرله‌نه‌لر، آسترخانده وقتلیغنه بولسه‌ده دارالمعلمین آچولا، قریمده آچمقچی بولالرده حکومت رخصت بیره‌گانلـکدن‌گنه قالا، سیمبرده شولایوق حتی ثلله نیندی کچره‌ك، کچره‌ك آول جمعیتلرینه قدر قو- للریندن کیلـگان قدرگه طرشماقچی بولب یاتالر.

اما قزان نیشلی؟ متکبر، مغرور، دین قایغرتوچی قزان نیشلی؟ مستـ...جه.

یازوچی ایلان اوقوچی.

(۳۰ نومرودن مابعد)

اوقوچی: روسچه‌اوقورغه‌توتونغان پیش‌قدم.

یازوچی — مین سینی مدرسه‌دن چقغان دیب ایشتدم. سین حاضر دنیاوی کشی بولمقچی بولا- سگدر ایندی. آخرت یولن سلفلر یولن طاشلاماسقه کیره‌ك ایدی.

اوقوچی — مین شول اخراوی بولورغه اویلابده مدرسه‌دن چقدم. اگر دنیاوی بولمیم دیسام میڭا مدرسه‌ده یاڭادن برگنه یل یاطاسی قالغان‌ایدی. آندن صوڭ میڭا نی کیره‌ك شول طابلاچق، علم‌ده بولاچق، قسقه‌سی بارده بولاچق ایدی.

— یوق مین آلایغنه ایتوویکه اشانب بتمیمن. نیچك ملا یاکه ایشان بولمغاچ اخراوی بولورغه کیره‌ك؟ اخراوی بولور اوچون البته شوندی بـر لوازم ایپه‌سی بولورغه تیوش.

— یوقنی سویلیسك، سین بتونلای ایسکیچه حکم قیلاسك، وجدانغه برده صالوب قارامیسك! چنلاب قاراغانده مسئله‌نی بر آز آچغراق ایتدروب بیان ایتکانده قایسی یول اخراوی قایسی دنیاوی ایکانلگی آچیق بلنه‌چك. مونه مین سویلاب بیریم سین حکم ایت! مین مدرسه‌ده ۱۲ یل یاطدم. ایسکی فنلرده خصوصا منطق درسلرنده شریکلرم آراسنده مین یاخشیغنه قابلیتلی، برنچی بولماسه‌ده ماقطانب ئه‌یتمیم ایکنچی درجه‌دن قالشمادم. بله‌سك بزنك زمانده مناظره‌غه یوروبار ایدی، مین اول بابده برنچی ئه‌ته‌ج ایدم. کشی تالاغانده قطرغان اتدن برده کیم توگل ایدم. خوش، مین حاضر پیش قدم بولدم. حضرت میکا شاگردلرده تعیین ایته باشلادی. یاخشیغنه‌حصولده بار. آشقه صوغه‌ده یوری باشلادم. دیمك‌تاماقده تویا. آنك اوستنه اتکاین بای کشی، خلق آراسنده یاخشیغنه رواجی بولغانلقدن میکا، قارت‌ملا اورنینه تامغاده جیغانلر — بریغوور یاصاغانلر.

مسجددن یراق توگل آرتی صوغه توشه تورغان بر یورط اورنی آلوب گره‌به کبك صاب صاری یاکی قاراغایدن آلتی پچماقلی اویده صالدروب قویلغان. باقچه یاصارغه‌ده اورنی هیبت، تیك بر ماتور-جمیلانه نازکانه - خورالعین آلاسیده راحت‌کنه دنیا کوته‌سی — معیشت‌که کره‌گی قالغان. مدرسه‌ده اون‌یل اویلاغان فرضلرنی بر کونده بولدررلق اش‌بار. هر یردن بایلردن، قزبیرابزده‌قزبیرابز دیب کوبدانوك آسترتون یاوچیلرده‌یوری باشلاغان دیمك‌خورقزیده‌یراق توگل. تیك‌صایلارغه‌غنه‌قالغان. مونه مینم حال شول‌ایدی، فقط اش میندەگنه قالغان ایدی؛ اگر مین تیله‌سم: آزراق حاضرلانب صابرا‌نیه‌نی کوروب‌شهادةنامه آلوب قایناسی قالغان‌ایدی. اولده بیك جیگل اش، خصوصا بزنك حضرت استارشی قاضیغه بیك آشنا کشی بولغانلقدن آنك بر ایکی یول خطی جیته ایدی مدرس توگل آخونده بولورغه ممکن ایدی. روسچه‌نی‌ده امتحانلق قنه بلة ایدم، آنیده آلو جیگل ایدی. مونه شول افندیکایم! چغارغه‌ده ملابولورغه، مجلسکه‌یوروگه‌گنه اش قالغان ایدی....

— صوك شوندی اورن، شوندی حاضر اویلر بولغاچ نیك ملابولمادك؟ اورکده‌دوراك ایکانسك، مین بولسام کوبدن...

— توقتا ئلی سویلاب‌بتیم. مونه‌شول‌قدر آلدمده‌غی نعمتلرنی مین تاشلادم — وجدانم قبول ایتمادی...

— نیك قبول ایتماسکه: براولر ازلاب تاباآلمی، ئه، سین بارنك قدرن بلمیسك. نیندی راحت تورغان بولور ایدك.

— سین آشقمه‌دوستم! قسقه‌غنه ایتدروب بولسه‌ده تفصیلن سویلاب بتریم. آندن صوك‌حکم‌قیلورسك. سین اوّل ایندوك نیك اخراوی بولمیسك دیب. ایندی کیله‌سکده دنیاوی بولورغه قوشاسك.

— یوق مین دنیاوی بولورغه قوشمیمن، ملا بولورغه کیره‌ك ایدی دیمن.

— ملا بولورغه یا ایشان بولورغه قوشو اوزی دنیاوی بولورغه قوشو ایچ! باشده سویله‌دم‌بیت، مین ملا بولسام شول قدر دنیاده مسعود اوله‌چق ایدم. راحت‌که چوماچق ایدم. مینم جانمنی قینی تورغان وجدانمده کوب بولسه بر یلغه قدرگنه باروب — بته‌چك، مین تمام دنیاوی کشی بولاچق به‌لش آشاب قاز بوطلری کیمروب راحتلانوب یوریه‌چك ایدم. فقط بر نرسه بار اولده: مین ملا بولسام خلقغه یارار اوچون منافق بوله‌چق بایلغیمه قارامی طماعی بولاچق، هر وقت صدقه‌غه تیله‌روب توراچق ایدم. (بو طبیعی) مونه مین شونك ایلانگنه بر آز بورچیلاچق، راحتلرمنی یوغالتاچق ایدم. خیر، مین بیت آنی حاضرگنه بلدم. منافقلق، طماعلق، خوارلق ایکانن مدرسه‌دن

چقغاچقنه بلدم. مدرسه‌دن توغری چغوب ملابولسام مینده اول قایغـوده بولمیه‌چق ایـدی. بولسه‌ده وجدان بله‌ن برگـه بته‌چك ایدی. مونـه دوستم شول قدر سویله‌گانده بتون تاتار شاکردینـڭ آغزندن صو کیلورلك دنیا سعادتن مین طاشلادم. دنیاویغنه بولوب به‌لش آشاب ایت اوستروب یورونی مین باشقه‌لارغه قالدردم. بولارغنه جیتماسه، آنڭ اوستنه نی قدر زحمت‌لر چیگامن. چونکه مینم مدرسه‌دن چغووم آتا آنامه آغر توبلدی. آلار دنیا آخرت سعادت اوکازنغنه عبارت‌دیب یورگان خلق — مینم بـولای صـول یاقغه تـه‌رته قایرومنی یاراتمادیلر. ملا بولغانده بیره تورغان آط آربا . . . وباشقه‌لرنی میگابیرمادیلر. اوستنه مینی قارغاب یوداتدیلر. نیچکده مینی بو فکردن قایتاروغه طرشدیلر. آلار حقیقه‌ده مینم بولای روسچه‌اوقورغه توتونویمه توغری یولدن‌یازودیب قارادیلر. وشونڭ اوچـون تربیه‌سز وجدانلری ایلانده عذابلاندیلر. مینم ۱۲ یل اطاعت ایتوب یورگان استاذمنی بوفکرمنی‌بلگاچ،طبیعی آچیغلاندی. طشدن بدعا قیلامن دیب ایتماسه‌ده بددعاسی توشکاننی بلدروراوچون‌مینم کیله تورغان‌حصوللرمنی باغلادی. ایشانیزمنڭ معنوی اثرنـده اوزینکده حسن ظنی بولمغانلقدن، مادی جهتمه قصور کیترورگه طرشدی. شولای ایتوب اولده میگا شافقیغنه‌ضرور ایتدی. (تاتارچه‌ایتکانده میگا بددعاسی‌توشدی.) شولای ایتوب مینم روسچه اوقی باشلاغانیمه بریل تولدی. مدرسه‌دگی بعض فکرلی بای شاگردلرنڭ یاردمی آرقاسنده مین چاقغنه‌آچدن اوستور بولسه‌ده بو یل‌نی اوتکاردم، اوقومنی توقتاتماسقه طرشدم. مدرسه‌دن چقغاچده توتقان یولم— پلاننی‌طاشلامینچه همان شول گیمنازیه پراغرامماسی ایله حاضرلندم. کوزگه نیچکده دورت کلاس‌دن امتحان بیرورگه طربشاچقمن. کسب ایتام تاماق توبدروراق اشم بولسه‌ده اوقووم توقتالماسون اوچون مین آلدا تاغن ئلله نیقدر قیونلقلر وآچلقلر کوراچکمن، ممکن‌قدر همان توزاچکمن توتقان یولدن چقمیه‌چقن.

مین بو آغرلقلرنی بوزحمتلرنی نی اوچون‌یوکلادم؟ بوقایغوحسرتلرنی کم‌اوچون تاتیدم؟ دنیااوچونمی؟ یوق، وجدان حقی اوچون اشان! یوق. برساعت‌لك دنیا اوچون آدم اول قدر قایغو غفا (آتاآنادن آیرلووآلارنی قایغرتو.) وشول قدر زحمتلرچیگارمو؟ یوق، ممکن توگل. دنیا اوچون بواسه مینم دنیام بایا اینکانچه هر یاقدن کیلـگان، تابلغان ایدی. مین بو زحمتلرنی ، وبو قایغو حسرتلرنی شوش بدبخت یاوز دنیا اوچون چیکمی ، بلـکه بتون باقی آخرتم اوچون، اخراوی — آخرلی — کشی بولور اوچون چیکدم : مگا شولغنه بو زحمتلرنی کوتارتدی. مین بوقدر آغرلقلرنی،مشقتلرنی اوزم اوچونگنه‌ده چیکمادم . اوزمگنه بو قدر زحمتلرگه تورورلق توگلمن . آنی یاشرمیمن. مین بوزحمتلرنی بتون جانداش، تنداشلرم اوچون چیکدم ، بتون خلق اوچونگنه یوکلادم . مونه شول انسانیتکنه بو زحمتلرنی کوتاره وشول فکرگه خدمت اوچونگنه آندی آغرلقلرنی یوکلارگه، تحمل ایتارگه ممکن. مونه سیگا دوستم دنیاویلق‌ایلان اخراویلق نیچك بولا ، مونه ایندی حکم ایت !

— درست دوستم. بـو قدر تیران اویـلاب واویلاغانکنیده میندن یاشرماویکه تشکر ایته‌من . دنیا ایلان آخرت‌نی آیرویکاده جان تلدن‌اشتراك ایته‌من، وباشقه پیش قدملرنکده قلبلرینه شوندی گوزل فکرلر اورناشون تلیمن. حاضرسینڭ آخرت بولینه کرگانیکه تماما اشانامن. یولـکدن توقتالما! آلغا باص ! امیدلی کشی بولو احتمالـڭ وار . یاشا سین اوزڭ یاشاسن فکرداشلرڭ! «قازاق»

تاتار آریستا کراتلری(؟) هم خاتونلر

تاتار آریستا کراتلری دیدم. بلکه تاتار معیشتین یخشی آڭلاغان کشیلرگه بوسوز عجبده طویولور. آلار بلکه غربی یاۋروپادن استعمال ایتلگان بو مفهومنڭ بزنڭ بایلرمزغه طوغری کیلمه‌وین اویلارلر. لکن مینم آریستا کرات دیگان سوزمدن مرادم: تاتان زور بایلرندن فقط طشقی یاقلرین توزه‌تب کییوم وکبرلری بله‌ن غرب وخصوصی صورتده روس آریستا کراتلری شکللی قیلانبده، افعال وحرکتلری بله‌ن چن ایسکی تاتارلر آراسینده صانالورغه تیوشلی، گوگل تیبی پامیشچکار شکلی، تاتار کروپنی بورژوازیه‌سیدر.

مین موندن آلتی یل اوّل دنیانی طانرمه‌ی طورغان، اوّلده بای بولب، صوڭره اشلری آقرینلاغان، ایسکی طورمشلغینه بر عائله‌نڭ جوواش وعلمسزگنه بر قزی ایدم.

مین، آلغان تربیه‌مڭ نتیجه‌سی اولاراق بتون بخت سعادتنی آتا آنا رضاسینده کوره وآنلرنڭ هر سوزلرین مقدس قانون حساب ایته ایدم. طبیعتم بله‌ن جوواش وقورقاق: مین فقیر خلقنی سویه وآلارغه اوزمده نیك ایکانن بلمیچه، طرفدارلق ایته ایدم.

شولای کونلر، آیلر اوتب مین اوسب یتدم. مینم بختسزلگیمه قارشی شول وقتلرده زور بر فابریکانتنڭ ایرکه واخلاقسز ضعیف بای بتچه‌سینه نیکدر اویله‌نو- خاتون آلو فکری توشکان. غالبا وقتلیغنه بولساده رازنا آبرازیه طویدرب طورغان بولرغه کیره‌ك. بای بتچه‌نڭ ضعیفلکیندن واخلاقسزلقیندن ناشی اوزلری شیکللی آریستا-کراتلر(؟) دن قز طابا آلماغاچ، بو بیوکلر مینی صوراب آتامه مراجعت ایتدیلر. اولده، اشلرین مادی جهتدن بر ترتیبکه صالو قصدی بله‌ن مینی بیررگه راضی بولدی. میڭا ایسه، باشده دیدکمچه، آتا آنامنڭ امری مقدس قانون ایدی: مین‌باردم.

شولای ایتب مین اوّلگی معیشتمدن بتونله‌ی اوزگه معیشتکه وبتونله‌ی باشقه خلقلر آراسینه چقدم. مین اوّلدن یاڭا معیشت، ضیالیلر معیشتی دیب تاتار کتابچقلرنیده اوقب کیلگانم راحت، سعادت وحریة شیکللی نرسه‌لر کورسه‌ته طورغان معیشتکه چقدم دیب قووانا واوزمده شول معیشت بله‌ن طورورغه استعداد کسب ایته‌رایچون اوقورغه وبیك طرشب تاتارچه وروسچه اوقرغه کرشدم. لکن آلارغه بارب طورا باشلاومنڭ، ایکنچی آیندوق بو شادلقلرمنڭ یوقغه چققانلغینی هم مین چقغان معیشتمنی سعادت حریت معیشتی دیب اویلاوم خطا بولغان ایکانن توشندم. کیلب برنیچه کون طورووم بله‌ن زهر قایناتا، متکبره ودنیاده اوزیندن مقدس نرسه کورمه‌گان قارچق مینم هر حرکت وسوزلرمده عیب ازله‌رگه کرشدی: مینم آسراولرغه یاقتی چرای بله‌ن معامله‌م عفوایتولمزلك جریمه صانالا. اول سویله‌گان غیبت ونمیمه‌لرنی قوتلی آلورلق سوزلر بله‌وم، آنلرنڭ هر برعقل جیره‌نرلك اشلرینه مشارکة ایته آلماوم. حتی بارا طورایورو شه‌نڭ کبارانه بولماوی وآش‌چه‌ینه‌شلریمه قدر عیب صانالاباشلادی. ایرم اوز اوزین اداره قیلورلق مستقلیتکه مالك بولماغانلقیندن، آناسی قارچق عیب صاناغان نرسه‌لرنی اولده عیب صانارغه مجبور وشونڭ ایچون بزنڭ بر کویچه‌گنه بارا طورغان معیشتیزنی، توگل برضیالی کشیگه، حتی بر عقللیراق نادان تاتارغه‌ده لائق بولماغان، حرکتلر بله‌ن بوزا باشلادی. آلغانده مینم اوقوماغان قز ایکانمنی بلب، آلغان بولسه‌لرده، مینم کیاوگه کیلگاچ اوقب یوررگه مجبوره بولوومنیده هر وقت یوزومه صوغالر ایدی (بلکه سز بو آخرغی سوزدن، ایری بر حقیقی ضیالی کشی بولغان دیب اویلارسز. لکن اول واقعده ایکنچیره‌ك: اول فامیلیه بتونله‌ی

(فقط بر ایکی استثنا بلەن) اوزلرینه خدای طر-
فندن بر خصوصیة بیرلگان ، آنگلییسکی انگو-ده
کیپوم کییو وحکومتنڭ واق آگینتلری بلەن آغو-
تافه یورو وغولایـت اینو، اویلا فورمـا ایچون
ڤیتیلیگیننی بوتالر طوتو بلەنگنه هیچ بر آبرازا-
ژانیاسز «ضیالی» بولب کیتگان کشیلر) مونه شولای
ایتب، یعنی شوندی جبر آراسینده مین بر نیچه یل
عمر ایتدم.

مین تاتار قزینڭ برسینه‌ده ئلە نیندی سعادت
نصیب توگل ایندی دیب شول معیشتکه اوزمنی ایز-
دره وصبر اینه ایدم. لکن آریستاکراتلر مونڭ
بلەنگنه قناعت اینمەدیلر:

مینی کونلرده بر کون آتالرمه قوناقغه اوزاتب،
آرطمدن طلاق خطیده ییبەردیلر. مونه مین حاضر
طول خاتون، بر بای بنچه کاپریـزی ایچون یاش
وقتمدن اوق دنیاغه دشمانلاشقان کشی. ئەیبرلرمنی
آلور ایچون بارغان وقتده بای بنچـه جنابلری،
میڭا کیلەچکلگی «عالی فکرین» سویلەب خاتون قزغه
تاتار آریستاکراتلری نیچك قاراغانلقلرین بلگرتدی.
مونه آنڭ سوزلری: «سین حاضرگه میندن آیرلب طور.
اگر آلغان قزمنی اوشاتمامام، آنی یبەرب یاگادن
سینڭ بلەن طوررمن. آ،موژت بیت. یاگادن اوشاشلی قز
چقسا، سینی ئولوغ خاتون ایتب قالدرب، آنی یاش
خاتونلقغه آلورمن» مونه بو-بای بنچه حضرتلرینڭ
اوز آغزی بلەن وبیك جدی سویلەگان سوزلری.

بو سوزلرنی سویلەگانده ایرکه بای بنچەنڭ یو-
زینده قزارمی واوزینڭ شولقدر حیوان فکرلی بولووی
ایچون آرغنه بولسەده وجدانا معذب بولی ایدی.

لکن بو سوزلر میڭابیك زور تحقیر طویلدیلر،
بو سوزلرگه مین بر اوزم ایچون گنه توگل، بتون تا-
تار خاتون وقزلری ایچون آسکاربلانسه ایندم.

بیتینه توکرب چغارغه تلەسەمده بو دنیانڭ کوچلی
لری بلەن آلای معامله ایتو ئلی، بیك اوزاق وقتلر
اوتمەس بورن قورقنچ ایکانن اویـلاب، حقـارت
بلەن گنه قاراب چغب کیتونی اوڭغایلیراق طابدم.

مونه بویازلغان نرسەلر، همەسی، واقعدن برده
اوزگەرتلمی یازلدیلر. شوگار کورەده، مین، دنیاده
موندی معیشت دوام ایتکانده، ایڭ سفیه، کشیلر
باشقەلر خدمتی آرقاسینده دنیانڭ بتون راحتلری
بلەن فائدلانبده اوزلرین شولرنی تحقیر اینەرگه
حقلی کورگانده، آلار، اوزلرین بتون قباحتلـری
بلەن برگه مقدس کشیلر حسابلاغانده. بزنڭ تاتار
خاتون قزلرینه، بلـکه‌ده بتون دنیا خاتون قزینه،
راحت، سعادت طوغریسینده اویلارغه‌ده ممکن توگللر.

اگرده تاتار قزلرینڭ. حتی «ضیالی» قزلرمز-
نڭ‌ده بای بنچەلرنی بتون خصوصی صفتلرندن قطع
نظر ایتب آولارغه طوشولرین خاطرمزگه آلساق،
بای بنچەلرنڭ خاتون قزغه بولای تربان قاراولری
طبیعی، دیەرگه مجبوره بولاچقمز. کیلەچکده «الاصلاح»
صحیفەلرنده تاتار آریستاکراتلری معیشتندن حارا-
کترلی نرسەلر یازسام کیرەك. طول خاتون.

آول‌ده «سینزور» هم اشپیونلر.

بر وقت قولیمه قلم آلوب، آولمزنڭ، نادانلغی،
جهالتی وقرالغی حقنده بر آزغنه، عالمزنی ملتدەشلریمه
کورسەتیم دیب، یازارغه باشلادم.

بایناق‌غنه ملالر، آول قوشنالری، هـم
باشقه آرم تاماقـلرنـــڭ، خلقنی نچـك
ایتوب، ڈیزولری حقنده‌ده یازدم. همه خلقنی
اوقورغه قزقدرورغه وآلارنڭ، نچـك راحت همر
سورولری؛ نچك نادان «بەلش» قوزغونلری قولندن
ڈچقنورغه کیرەك دیب‌ده یازدم.

طبیعی بر ایوده تورغاچ آتام یازومنی کوروب
اوقوغانغه کوره بویازوومنیده اوقودی.

ئەنی میڭا: بوکوندن صوڭ، قلم توتوب، آول
حقنده اوقو — اوقتو، خلقنڭ آلغه کیتدووی،

ومولالار حقنده یازما! ... اگرده یازساڭ بوکون دن صوڭ مینم بالام توگل ایکانچیلککنی ئه یته من» دیدی.

میندە آتام تربیه سنده بولغانغه کوره آتامنڭ، سوزینی توتارغه مجبور بولغانلغمدن اول وقتده یازغان یازولرمنی، اوطقه طواف ایتدردم...

آتامنڭ غایت «غیرت دینیه»سی قورغالوب، مینی تمام اوز بالاسی اینودن منع ایته یازدی. شوندن صوڭ مین: آتام سوزینه ده قارامیچه آولمز حقنده غزیته لرده یازغالادم.

شوندن صوڭ، بعض «ناخال» مولالار (دانوس)لر یاصاب، بایتاق یاکی چقغان ادبیات، شعر، تیاترو وباشقه تورلی کوب، کتابلرمنی کانفیسکاوات ایتدردیلر. منه! مولالار هر نچارلقنی ده بولدره آلالار (؟).

لکن اوقو، خلقنی اوقتو آولده مکتبلر آچو حقنده، معارف، تاراتو خلقنی نچک گنه بولسه ده کشی توسلی بولورغه طرشورغه قزقدروب، یولالار کورسه تو دیسه ڭ برسیده یوق!.. ای بیچاره لر!. سزنگچه شولای غنه کیره کمنی؟! قچان بو قباحتلکلرگزدن قایتاسز؟ قایچان توغریلقنی، حق بولنی، هر کمگه تیگزلکنی ئزله رگه توتوناسز؟!.

کامل بشیر.

قزانده غی تاتارسکایا اوچیتلسکایا اشقولا پروغراممەسی:

روس تلندین: گراماتیکا تمام.

آقصاقوفنڭ تحریرلری هر تورلی شعرلر، املا ایز- لوژینیه (اوقوغان نرسه نی اوز عباره ڭ بله ن یازو)

طبیعیاتدن: هوا، صو وسائره لر

حسابدن کسرگه قدر.

حسن خط، ریسوۋانیا - تصویر. دین علمی.

ایکنچی قلاصده

روس تلندن: گوگل، پوشکین، لیرمنتوف، آقصاقوف ژوقوفسکی، لیف تالستوینڭ اثرلری. سینتاکسیس (نحو) تورلی محررلرنڭ مشهور شعرلری سوچینینیه (تحریر) حفظاً شعرلر وباسنالر.

مینیرالوغیا (علم معادن)

جغرافیه، روس تاریخی، هندسه، حساب تناسبگه قدر. حسن خط، ریسوۋانیه، چیرچینیه، دین علمی

اوچونچی قلاصده

روس تلندن: پوشکین، غوغل، غانچارف، داستایفسکی، تالستوی، تورغینف، قارامزین، لیرمونتف آستروفسکی، فانویزین، شیکسپیرلرنڭ اثرلری. تییوری اسلاویەنتوست (معان، بیان، بدیع) سوچینینیه (تجریر) شعرلر حفظا همده قریلوف باسنالری.

زاآلوغیا (علم حیوانات).

پیداغوغیا (علم، تربیهٔ اطفال)

حساب جبرگه قدر. هندسه، تاریخ، جغرافیه، ریسوۋانیه، چیرچینیه؛ دین علمی.

دورتنچی قلاصده

روس تلندن: پوشکین، غوغل، غانچاروف، داس- تایفسکی، قارامزین، لیرمنتوف، فانۋیزین، شیکسپیر دیرژاۋین، صالاویوف، قانتیمیر، اوشینلسکی، غریبویدوفلرنڭ اثرلری. ایستوریه-لیتیراتوری (ادبیات تاریخی).

میتودیکا، دیداکتیکا (ناچالنوی اشقوله) تعلیمده ملکه.

آناتومیا (علم تشریح) باطانیقا (علم نباتات) گیگیینه (حفظ صحت) سوچینینیه (تحریر) شعرلر همده باسنالر حفظا.

حساب، جبر، هندسه، تاریخ عمومی، جغرافیا، چیرچینیه، دین علمی.

ساعت ۱۲دن ۳که قدر هر کوننی استولیارنی همده پیرییلیوتنی ده تله گان شاگردلرگه اش اویره- نورگه ممکن (مجبوری توگل.)

تاتار دار المعلمینلری پراغراممەسی نه اهمیت بیر- گان کشیلرگه بو مکتب پروغراممەسن کورسه توب اهمیتلرین جلب ایته مز.

وقتیله اوز دار المعلمینلرمز پراغراممەسی حقنده «الاصلاح»ده فکرمزنی تفصیلا یازاچقمز.

کتابلر حقنده محاکمه

شاگرد هم یاشلر.

(عمر تیریغولف اثری، «کتاب» نشری ٩٤ صحیفه‌لی. بهاسی ٢٠ تین)

٤ پرده‌لی بو پییساده محرری حاضرگه قدر تاتار مطبوعاتینده بیك آز کورونگان بر فکر — تاتارغه خدمت ایته‌ر ایچون روسچه سیستیماتیچسکی آبرازاۋانیه آلوتیوشلك وشوندن باشقه هیچ نرسه اشلرگه ممکن توگللك فکرین تلقین ایته‌در.

پیسانك قصقه‌چه مندرجه‌سی، اوّلده شاگرد بولغان نعیمنك صوڭندن روسچه اوقرغه توتونب، اشکول تمام ایتب، صوڭندن کوب ترددلر بله‌ن، آناسینك طلبینه قارشی طورا آلمیچه ملا بولووندن عبارتدر.

مونده: آول طورمشندن بر قسم، ایسکی فکرلی آتا آنا بله‌ن یاڭا معیشتکه چغا باشلاغان بالا آراسنده‌غی آنتاگانیزم (مناقرة طبیعیه) اوّلده شاگرد بولماغان وروسچه اوقرغه توتونغان یکت، تاتار گیمنازیستکاسی، روسچه اوقی طورغان دیموکراتکا تاتارکا، صول‌ملتچی، ترکیه‌ده تحصیل ایتب، قایتقان شاگرد دخی بر نیچه روسچه اوقوچیلر تصویر ایتوله‌لر.

نعیمنك آتاسی بیکتیمر — تقوی‌غنه آول قارتی، دنیاده‌غی بتون نرسه‌نی نماز اوقو اوقوماودن کیله دیب اویلی تورغان کشیدر. اول، نعیمنك روسچه اوقوغانن سیزونه باشلاغاچ، آنك هر حرکتینه روسلق دیب قاراب، بیك اوچی پوشا. اوزینده خدمت ایته طورغان مالاینده جمعه کون اشله‌رگه تله‌مه‌گان ایچون روسقه جاللانرغه قوشه وآنی روس سویوده عیبلی کوره. آنڭچه اسلامیة نماز بله‌ن اوزینك میینده‌گی نرسه‌لردن عبارتدر.

نعیمنك آناسی عالمه — بیك بالا جانلی‌غنه، یوواشراقغنه خاتون، اول، بالالرنی فقط اوز راحتی، اوز سعادتی ایچون اوستربده، بالالرنك اوزلری تله‌گانچه طوررغ، حقلی ایکانلکلرین اقرار ایتمیدر. آنڭچه نعیم ملا بولرغه کیره‌ك، چونکه اولده، آول قارتلری یده شونی تلیدلر. ملا بولغانده‌ده شهرگه توگل، بلکه اوز آوللرینه ملا بولرغه تیوش، چونکه نعیم شهرده ملا بولسا آناسینه روس آراسینه بارب یورو اوگغایسز بولاچق.

الحاصل آتا آناتیبی چن معیشتدن آلب یاصالغان: آلارده ایك توب نظر بولغان: بالالر آتا آنا سعادتی ایچون وجودکه کیلگانلر دیگان فکر، اوستا کورسه‌تولگانلر.

پییسانك قهرمانی نعیم، ظنمچه، طبیعی تیپلردن بولمیچه، بلکه محرر طرفیندن اوزینك فکرین اثبات یگل بولسون ایچون معیشته‌گی‌گه قاراغانده کوب ناقص واوز اوزین اداره ایته آلماساق ایتب یاصالغاندر. نعیم آتا وآنالرینك: بالالر آتا آنا سعادتی ایچون معیشت ایته‌رگه کیره‌ك دیب قاراولرینه قارشی آوزین یومب، جوابسز قالدرا، حتی آخردن آناسینك طلبینه بتونله‌ی بیگله. رستم بله‌ن معامله‌لرینك کوبسینده‌ده بتونله‌ی یومشاق واینیرگیه‌سز. لکن، حاضرگی معیشت مونی تصدیق ایتمدی. شاکردلردن اشقولا بترگان بر نیقدر کشیلرمز آراسینده اولقدر یومشاق واختیارسز کشیلر، بولسه‌ده، فقط، استثنا بولاراق بولالر. اگرده محرر شوندی استثناءلرنی تصویر ایته‌رگه تله‌گان بولسه، فکرین یورتو وکورسه‌توده حقلی بولر ایچون رستم تیبینده، شوندیوق یومشاق ایتب تصویر ایته‌رگه تیوش ایدی.

رستم قیبی — یخشی تصویر ایتولگان. بو، بزنك ضیالیلرمزنك کوبیسی شیکللی: یخشی هم شفقتسز تنقیدچیدر. اول، شاکرد بولب طورغان کشیلر حقینده: بلسه‌لرده بلمه‌سه‌لرده بر اشن اشلی آلمیلر» دیب کنه سویلی. اول، ملتچی‌لر آراسینده‌غی ترکله‌شو فکرینك‌نك بیك اساسلی وآسترا اومنی کوله. تاتار خاتونلری، حتی جیدی قارت یورت ایچینده جیدی حله کیگان تاتار قزلرینك آنك آچی

تنقیدیندن قوتولا آلمی. اول، نعیمدن، آنڭ هر کمنی اوز اوسننه باستروویندن وآخردن مـلا بولوویندن بیك ماتور اینب کوله. بزنڭ عالی آبرازاؤانیه آلغان میرزالریننده محروم قالدرمی، آلرنڭ خلقغه خدمت ایتمه‌گانلکریننڭ کوڭللی صورتده بیان ایته. لـکن نی ایچوندر حلیمه‌نڭ تانسالری رستم طرفیندن برده تنقیدکه چورامی.

رستم فکرنچه، تاتار خلقینه قایچانده بولسه بر، شاگرد بولوب طورغان کش خدمت ایته آلاچق توگلدر. شونڭ بله‌ن برگه اول، ضیالی یاشلرگه تاتارچه بلرگه کیره‌کلگینه‌ده اشانا. تاتارنڭ بر وقت ترقی ایته‌چك ایکانینده شبهه ایتمی. لکن رستم اوزی بتون اشله‌مه‌گان، یاخود اشکه حاضرله‌نمه‌گان کشیلرنی تنقید ایته طوروبده پییصاده اوزینڭ اشله‌گان اشی برده کورنمی. تیبنڭ بو جهتی حقیقة معیشتدن آلنغان بولسه‌ده، محررنڭ آنی ایدیال اینوب طوتوویندن بـو جهت محررنـڭ اوزینه کوتولمه‌گان روشده چققان بولورغه کیره‌ك دیب اویلیم. شوڭار کوره‌ده پییصانی تمام بولماغان، بلکه آخرده نعیمنڭ کاملاش ایته آلماغانلغین ورستمنڭ خلقغه خدمت ایته طورغان کش ایکانچیلگین کورسه‌ته طورغان بشنچی پرده یازلمی قالغان دیب حسابلیم.

خاتونلر تیبلرینه کیلسه‌ك، مونده یاش معیشت قزلری بیك ناقص تصویر ایتولگانلر دیه‌رگه مجبوربولونادر: کلثم، روسچه اوقی طورغان دیموکراتکا، بزگه بر جهتدن‌ده معلوم توگل: افکاری، طبیعتی، وتاتار معیشتینده نیندی رول اوینی آلاچقلغی— هیچ برسی پییصاده کورسه‌تلمی. گیمنازیستکا حلیمه‌ده بزگه بیك آز معلوم، اول، بگل اویلی، عمرین اوین کولکیده اوزدررغه یاراتا طورغان برقز. مونده، بای بلچه‌لرنی سویه‌رك توشه طورغان قز اینوب تصویر ایتولگان بولسه، ظنمچه، حاضرگی معیشتکه موافقراق چققان بولور ایدی.

پییصانڭ عموم فکرینه بیك کوب یبرلرینده اشتراك ایتمه‌سکه ممکن توگلدر. یاشلر معیشتی طرفیندن بریاقلی یازلغان بولسه‌ده، بیك کوب اورنلرینده درست ومعیشتچه تصویر ایتولـگان.

اوّلـگی ایکی پرده خصوصی صورتده گوزل چققانلر. قالغانلرینده محرر بر آز تکلفکه توشه‌در.

موندن صوڭ عمر افندی جنابلرینه یاش معیشتدن خاتون قزتیبلرینده مکمل صورتده اشله‌ب چغاررغه موفقیت تلیم.

بو پییصا عموم ایدیه‌سی طرفندن بتون شاگرد وباشلرمزنڭ دقتین جلب ایته‌رگه تیوشدر، شوڭار کوره‌ده یاشلرنڭ بارسینه‌ده اوقوب چغولرین بیك جدی توصیه ایته‌م.

داملا

بیچاره بی‌بی جهان

(دورت پرده‌لی دراماني پرده یازملی شعر بله‌ن تنقید)

ذاکر سید زاده اثری. بهاسی یگرمی تین.

بیچـاره بی بی جهـان.
بو کنابده برنچی قهرمـان.
ذاکرده تیبلرنی ماتور جیغان.
عجب ایندی برنچی کره توتقان قلم بله‌ن.
شاب! بی بی جهان‌نڭ باشینه صالام بله‌ن.
کوگارچنکه‌یم شوندوق آوا.
کـار ایتمـی دوا.
چینن شول صوللف تارتشی.
توشکاندر پریسنف قارغشی.
«وات تیبی ایـم پریپوگایت موژیدسی
اس‌طاکو بوخرا برستیو اسمیلو امیرایت مرژیني.
مونه سین بختلی کتاب!
سیکا کم ایته‌ر شلته وعتاب؟
سینده قزل طاکچیلرده
قزغلت اصـلاحچیلرده
ملنچی، اتفـاقچیلرده

بارچەسی ماقتالغـان
بارچـە آوزلارغـە دە
برەرقاشقەمای قابلانغان.
قوچدرغانسـکدە اویدرگانسـکدە
زور قورصاقلرنی سوکدرگانسکدە
«بورس»نە «برسن»، «تورتدرگان»سکدە
الحاصـل مـاتور صایرالغـان:
تورچکرگانسکدە، جوتکرگانسکدە.
آقدە کیەدر محمـود
کوکدە کیەدر محمود
آغن صالب کوکن کیسە
کوگارچن توسلوك محمود.
بارصوك مکمنلر!
بـاقـالار اوچـا
طاوقلـر یـوزە
اوچـونی مەچـی
حـکایت سویلی
قورابلر کویلی
آصراولر صحندە فلسفە صاتا
بتون حاضرون شاق قاتـا
قسقەسی: سکا ملتدن اکرام وحرمت
یاشاسون موندی «مقدس خلمت!»

تنقید سویوچی.

ادبیات

اوپکە.

ایادوستلر یاقن دوستلر عجایب نیندی دوستلرسز
هوامچە آیتەم ایندی دوست توگل، بلکە
اگر شادلق بخت کیلسە حاضرلرسز بولەرگەسز
اگر یەمسز وقت کیلسە حاضرمیندن کولەرگەسز.

استانبول شاعرلری.

اوشبولار یازغان شعرنك بیك قزق شعرینی:
هاء! ایمش سلطان تەنی، «بولدز» تەنی، قزلار تەنی؟!

شیکسپیردنده بر سوز:
کیتە راحت کیلە باشلی دیگانچە
یەشن هم یوق بولا: «یەشنی!» دیگانچە

ع. توقایف

خاتون قز عالمی.

آرقەداش معلمە خانملرە ۲ نچی خطاب

«الاصلاح» نك اوچنچی نومیرندە «آرقەداش معلمە خانملرە خطاب» سرلوحەلی مقالە یازمش ایدم.

بن اوزم اصلاح طرفداری اولدیغمە کورە هرمعلمە شویلەدر؛ بنم ۳ نچی نومیردوك اوکنابر چیسلاسندە قوزغالتقان فکریمی غنیمت بلوب، مایغە قدری ۶—۷ آی ایچندە بیك کوب معلمەلر بنم فکریمە اشتراك ایتوب یازارلردە، فائدەلی بر اش وجودکە کیلور دیە یازمش ایدم.

دقت ایلە «الاصلاح» صحیفەلرون آقتارام ۱—۲ آیدە اوتدی، ۳—۴ آیدە اوتدی، ۵—۶ آیدە اوتدی، ۷—۸ آیدە اوتدی امیدمدە کیسلدی. نە سببدندر محترمە معلمەلر بنم فکریمە اشتراك ایتوب یازمادیلر.

۲۰ نچی نومیردەگی (ف) خانم معلمە اولمادغندن، بزم جمعیتلرگە قاتناشووی بعید کورلدکندن، ینەدە ۲۵ نچی نومیردە زبیدە خانم اشنی باشقەلرغە حوالە قیلدغندن، اشتراك ایتولرینە اهمیت بیرمیمن.

ئلله بزم حاضرگی حالنـی اصلاح ایتولگان دیب اویلیلر میکان؟ ئلله اصلاح ایتولمگانن آکلاسالردە، بوکونگە قدری بزم حیاتمز ایچون طرشماغان ایرلر توتونوب اصلاح ایتونی کوتەلرمی؟ ئلله اوزلری طرشوب اصلاح ایتونك تیوشلی لکن آکلاسالردە، غزیتەلردە طاوش کوتاردن اویالالرمی؟ ئلله بردە معلمەلر یوقمیکان!...

محترمە ایبدشلریم! بزم حاضرگی اوقتونك بوتالچق ایدکینی سویلەرگە حاجت یوق، بو اصلاحنی

ایرلردن کوتارگه یاراماغاننیده بله‌سز دیب بلهم. شو سببدن مین سزگه اویاتسزلنوب، کوکللرگزنی بورچوب ایکنچی خطاب تاراتام.

محترمه‌لریم !

آؤغوست چیسلاسنه قدری ۳ آی وقت بار کیلـگز زنهار شول اوچ آی مدت ایچنده کیلاسی قشده اوقتو اشلرون اصـلاح ایتارگه طرشییق، بتون روسیه‌ده‌گی خانملرنی اوقتو پراغرامه‌سون برله‌شدریك، بونـك ایچون البت «معلمـه‌لر جمعیتی» یاصامالی.

«معلمه‌لره نمونه» یازمقدن باشقه چاره یوقدر. بو جیلشونیده غزیته‌لر واسطه‌سیله یازشمق تیرشلی کوریله. بونك ایچون اوز غزیته‌مز «الاصلاح» شاید مساعده بیرر ظننده‌یم. ایرنمی، اویالمـی سزده «الاصلاح» ده، جیبولشو تیوشلیمی؟ یوقمی؟ ئلله سزنچه غزیته‌لر واسطه‌سیله گنه‌ده اوقتونی برله‌شدروب بوله‌می؟ سؤاللرینه جواب یازساگز ایدی. اگر غزیته‌لرده یازماساگز لا اقل نیندی کتابلر مصلحت کوردکـگزنی ونینده‌ای فکرلرگز بارون، توبانده‌گی کوسترەچکم آدرسکه خط یازساگز آؤغوست آیلرنده بارچه‌سینك کوستردکی کتاب وپراغرامانی جیوب «الاصلاح» قه یازار ایدم.

شونیده اینه‌سم کیله، بزرسمی برجمعیت یاصاساق قایوشهرده‌یاصارمز؟ ئلله قزانده مصلحت‌بولورمی؟ هر قایومز تورلی نومیرگه توشارده، جیولور اوچون بر ایو کیره‌ك بولماسمی؟ کیره‌ك بولغانده قایده وکم ایوونده جیبولشورمز؟ حرمتلوقزان‌آبصطابلری بزم بوفکرگه اشتراك ایده‌وب، برنیچه کون ایچون بر زاللرون ویره‌چکلرمی؟ یوقسه آنلر بزم بـو حرکتمزگه پروتیست ایتوب توراچقلر میکان؟ ۳ــ٤ کونده اشمز بتارمی؟ ایشته شول حاللرنی ئلوکدن ملاحظه‌یه آلمق تیوشلیدر.

آدریسم: معلمه ماه سرور بیکمیوۋا!

Ст. М-Яльчикъ Казанской губ. деревня Альки М-С. Бикмѣевой.

اداره: قاربیق‌معلمه‌لرمزده نیقدر غیرت بار!

شرق، غرب عالمی

نیوئیـورق‌ده دارالفنـون (اونیۋیرسیتیـت)

«ماتن» غزیته‌سینك باش‌محرری لوزان نیوئیورق‌ده‌گی بر دارالفنون حقنده بویله یازغان: «بو اوقو حرمی (قولومبیه اونیۋیرسیتیتی) اون‌بش‌له‌ب‌بلکه یکرمیلاب بیوك بنالردن تزولوب توراد‌ر.

اوقوحرمی‌ئنه توگـل بلکه بر شهر دیورلـك؛ چونکه بونك‌ایچنده هر شهر اسباهلری بار: عبادتخانه، کنیسه‌لر، کتبخانه، قرائتخانه، پوچته‌خانه، باغچه، ساچ طاراش‌خانه، آش‌خانه وهر تورلی تماشا خانه وبونك کبی شهرگه لایقلی تأسیسات باردر. بوندن اوقوب چقغان کشی‌لردن هرتورلی اورنغه‌کرورگه کشی طابارغه ممکن‌ایکان. بونك ایچندن دوقتورلر، فیلدشیرلر، آدواقاتلر، رساملر، محررلر، معلملر، حکیملر، حسابچیلر، مهندسلر، نقاشلر، آپتیقاچیلر، وموسیقیچیلر، اینژینیرلر، حکاکلر، ماشیناچیلـر، تشریحچیلر، ایلیکترا-تیخنیکلر وبونك کبی اسباب عمران اولان هنرچیلر بیتوشوب چقا ایکان.

(معلومات) C. C.

آمریکا «حکومت متفقه» بایلرندن برادران «ر و قفللر» ۲۱۱۹۰۰۰ ریال، «شیکاغو» دارالفنونغه اعانه ایتمشلر. موندن‌ئلك بیرگانلری بله‌ن باری، ۲٤ میلیون ریال‌بوله ایکان.

بیوك «بریتانیه» آطه‌سنده بولغان «مانچیستر» شهری‌نلك بربای خاتونی، مذکور شهرنلك ۳ مکتبنه اعانه ایتمش.

۱نچیسینه ۵۰۰ملك روبله، ۲نچیسینه ۲۵۰ملك روبله، ۳نچیسینه ۱۰۰ملك روبله‌ویرمش.

استانبول‌ده «عشیرت» مکتبی سلطان‌نلك امری بله‌ن یابلمش. بومکتبلك یابلونه سبب سلطانغه‌خلاف حرکتلری، هر تورلی یازولرنك تابلووی ایمش.

«شورا» دن

علم اوقوچی‌لر حقنده معلومات .

اعلان قیلنمش حسابلرگه کوره : ۱۹۰۸ نچی یل باشنده آوستریانڭ ۸ دارالفنوننده ۲٤ملڭ ۷۹۰ اوقوچی استودینت بولمشدر . بونلرنڭ ۸٦۹۰ نی « ویانه » دارالفنونینه ، ۳،۹۱۱ سی «پراغا» دارالفنونینه (بونسی « چه » لرنکیدر) ؛ ۳۷۱۰سی « لڤوف» ، ۱۷۹۱ سی « قراقوف » ، ۲۰۲۸ زی « غراتسکی» ، ۱۷۱۸ سی « پراغا» دەغی نمسه‌لر؛ ۱۱۰٦ سی «اینسبروق» ، ۸۳٦ سی چیرنوویتسکی دارالفنونینه یورمشلر .

بو دارالفنونلردن ۵ سی نمسه‌لرنکی ، اوچوسی (پراغا ، قراقوف ، لڤوف دەگیلر) اسلاوانلرنقی‌در . نمسه‌لر دارالفنونلرده ۱٤،۳۷۸ اوقوچی بولوب آرالرنده خیلی اسلاوانلرده بار .

اسلاوانلر دارالفنونلرده ۱۰،٤۱۲ اوقوچی بولوب همه اصلاوانلر خصوصا «چه»لر بیك اوقیلر وایکنچی دارالفنون آچارغه ایسابلیلر . آوستریاده‌گی ایتالیانلر ایله روسینلرده اوزلرینه مخصوص دارالفنون آچارغه طرشوب یوریلر .

۲٤۸۹۰ استودینت‌نڭ ۱۸۳۰ سی حقوق ۷مگی فلسفه ٤،۰۷۵ سی طبیه و ۱٤۸۵ سی دینی شعبه‌لرده‌در . الك طبیه‌ده بیك کوب اوقیلار ایکان . لکن آوستریاده دوقتورلر صانسز کوبایوب آراده مسابقه باشلانغاچ شعبه‌گه کوب کرمی باشلاغانلر .

حقوق شعبه‌سنده اوقوچیلرنڭ آرتووینه ملت محکومه‌لرده ملیت حسینڭ آرتووی سبب بولمشدر . مثلا ! اسلاوانلر قولنده‌غی لووس دارالفنوننده ۲۵۸ طبیه‌چی‌گه قارشی ۲،۰۸۱ حقوقچی ، وپراغا دارالفنوننده ۵۵۱ طبیه‌چیگه قارشی ۱،۷۲٤ حقوقچی باردر . ملت محکومه‌نڭ حقوقنی حمایه قیلورغه ، ملی اتفاق‌لرنڭ باشنده تورورغه ، دیپوتات بولورغه حقوقچیلر بیك کوب بولغانلقدن ملت محکومه وملتچی ملتلر حقوق شعبه‌سینه کوب اهمیت بیروب شونده اوقیلر . فلسفه شعبه‌سندن چقوچیلر اورتامکتبلرگه معلم بولالر . بونلرده اوقوچیلر یلدن یل آزایا ؛ چونکه معلم طولا باردیغی حالده اورن کوب آرتمی .

خاتونلر آراسنده عالی تحصیل آوستریاده کوبدن توگل میدان آلدی . حاضر بیك ترقی‌ده ، معارف نظارتی‌ده آڭا یاردم ایته . خاتونلرنڭ تحصیلینه مسلمانلر سبب بولمشلر . شویله : «بوسنه وهرسك» ولایتلرنده والی بولوب تورغان «قاللای» مسلمان خاتونلری آورغانده ، ایر دوقتورغه کورینور ایچون اویالغانلقلرنی کوروب ، شول ولایتلرگه یبارورگه خاتون دوقتورلر حاضرلاتدره باشلامش واوشبو اش صوڭره دخی نغراق میدان آلمشلر : حاضر قزلاردن عالی مکتبلرده اوقوچیلر بیك کوب . مثلا فلسفه شعبه‌لرنده ۱۳۵٦ ، طبیه‌ده ۱٦۹ ، حقوق‌ده ۵٤ قز اوقیلار . بونلرنڭ کوبراگی ملت محکومه اولان اسلاوانلردندر .

داخلی خبرلر :

اونیڤیرستیتلر .

اونیڤرسیتیتلرگه قبول ایتونی طافن تارایته توشدیلر .

سیمیناریه شهادتنامه‌سی ایله موندن صوڭ قبول ایتلمیه‌چك . همه فاکولتیت (شعبه)لرده استودینتلرنڭ صانی چیکله‌نوب شوندن آرتق آلنمیه‌چق . ڤولنی اسلوشیتل استودینتلر صانی تولمغانغه‌غنه آلنوب مونده خاتون قز بتونلای قبول ایتولاسی توگل . یهودیلر ، قویلغان پراسینتدن آرتق ڤولنی اسلوشیتل بولوبده قبول ایتلمیه‌چکلر .

پیترازیتسکی .

ڤیبورغ خطابی ایچون صودغه بیرلگانلردن پرافیسور پیترازیتسکی آورو سببلی ایبداشلری

ایله برگه حکم ایتلمگان ایدی. حاضر مونڭ صود اشن بتونلای توقتاتقانلر. یازوینچه مونی حکمسز قالدرو آوروپا افکار عامه‌سینه حرمت ایمش. چونکه پیتراژیتسکی آوروپاده، مشهور زور علمادن صانالادر.

مسکاو مسلمانلری.

غزیته‌لرنڭ یازوینه قاراغاندہ مسکاو مسلمانلری آراسنده یڭی بر جمعیت یاصالا ایمش بو جمعیتنڭ مقصودی معارف ومدنیت یولنده خدمت ایتودر، خاتون قزلر آراسنده معارف تارالوغه‌ده بیك طریشه‌چقدر.

یکرمی مڭله‌ب مسلمانی بولغان مسکاو شهری مسلمانلرغه فایده‌لی بایداق اشلر باشقارا آلسه کیره‌ك.

روس وباشقه‌لردنده مسلمانلر آراسنده معارف تارالوینه یخشی کوز ایله قاراب بولشلق ایتوچیلر شاید تابولور.

غوفمان فامیلیه‌لی بر خاتون مسکاوده آدۋاکاتلقغه امتحان توتقان.

بوگلمه اویازی قره‌طای آولی: آولمزده آپریلنڭ اوّلگی یارطسنده ایرلرهم قزلر مکتبینڭ امتحانلری بولدی. ایر بالالرنڭ امتحانلرینه آتالری قزبالالرنڭ امتحانلرینه آنالری جیولدی. امتحانلر برنیچه کونلر دوام ایتوب بوکونلر آولمز ایچون برزور عید وبیرم کونلری اولدیلر. معلم ومعلمه‌لرنڭ نطقلرندن سیوکلو بالالرینڭ صاندوغاچ لرکبی صایراب اوقولرندن اثرلنوب جلاوچی آتالر وآنالر کوب بولدی. اوقوا وقتوغه خلقمزنڭ رغبتی طاغی آرتاتوشدی.

باغچه سرایده حکومتنڭ رخصت ویرمه‌دکندن «توسیع معلومات» صنفی بویل آچلمایه‌چق ایمش.

بیر واورمان نظارتی طرفندن بویل (Молочный институтъ) آچارغه پرویکت یاصالوب، تیزدن «والوغدا» شهرنده بناسنی صالورغه توتونوب، سنتابر باشنده رسمی اوقوباشلاناچق دیه روس غزیته‌لری یازالار.

باتوم شهرینڭ گیمنازیه شاکردلرندن ۸ نچی صنف‌دن ۷، ۷ نچی صنفدن ۳، آلتنچی صنفدن ۶، ۵ نچی صنفدن ۳، دورتنچی صنفدن ۱ شاکردنی محلی غوبیرناتورنڭ امری ایله باتوم اوبلسندن سورمشلر. بو شاکردلرنڭ سورلولرنه سبب سیاسی اش‌لرگه قاتناشولری.

خوالین اویازی «ملسنتق» قریه‌سندن یازولرینه قاراغانده: ۳۵ له‌ب یاش اوسمرلر تگتلر اوز آرا آقچه جییولشوب، بر الوفراق اوی آلوب «شیق» اسملی روس آولندن اوچیتل چاقروب اوراق جیتوگه قدر روسچه اوقورغه باشلامشلر.

وارشاو اوقروغی پوپیچیتللری طرفندن معارف ناظرینه بر داقلاد بیرلمش. داقلادده پالاق مکتبلرنده حکومتکه ضرر ایته‌رگه حاضرلانالر، هر تورلی حرکتلرگه قاتناشوب یوریلر. بونلرنڭ مکتبلرنی یابتورولرنی معقول کوره‌مز دیمشلر.

اوفا مسلمانلری طرفندن غوبیرنسکی زیمسکی اوپراواغه اوشبو روشده رجا نامه بیرولگان:

«غارودسکوی دوما طرفندن ژاژیلووسکی اورامده ایکنچی قزلر غیمنازیه‌سی قطارندن اقرار ایدولوب بیرلگان اورونغه مسلمان قزلری اوچون مدرسه تأسیس ایدارگه تشبث ایدوب بز اوفا مسلمانلری کندمزنڭ یتارلك سرمایه‌مز اولمادقن ملاحظه قیلوب غوبیرنسکی زیمسکی اوپراۋاغه ممکن لك تیکان شول قشده مدرسه‌سین بناغه یاردم ایتارگه بر آز صوماتعیین قیلونی. اگرده بو طلبمز اعتبارگه آلنوب اعانت ایدله

قالسه، شول مدرسه‌نڭ فخری مبصری احمدجان بیکنمرفگه تسلیم ایدلسون‌ایدی». معلومات.

آولده حکومت طرفندن مکتب آچو.

چار اویازی «دراقسین» آولنده کرستیانلر ایچون باغچه، ایگن همده اومارته قورتلرینی نیچك تربیه اینه‌رگه هم شولارنی عملا کوستارور ایچون بر مکتب آچارغـه معارف ناظری طرفندن رسمی رخصت ویرلمش.

بو مکتب‌نڭ مصارفلری ایچون خزینه‌دن بیدی یوز صوم تعیین ایتلدی.

سمرقند شهرینڭ آچق فکرلی یاشلری طرفندن «نشریات» شرکتی تأسیس ایتولوب، اعضالر قبول اینله باشلادی. بو شرکتنڭ آصل مقصدی: فارسی وترکی تلنده بر خزینه نشر اینمه‌ك همده مکتب مدرسه‌لر ایچون ادبی، فنی، معیشی کتاب ورساله‌لرنی روسچه، وترکچه‌دن ترجمه ایتوروب ترکستان خلقی آراسنه نشر ایتو.

شرکتنڭ ادارهٔ مرکزیه‌سی «تاشکند»ده اولوب، بخاراده تاغن اولغراق شهرلرده بره‌ر شعبه‌سی‌ده بولاچق ایمش.

حساب صوریلار.

خوالین اویازنده فکرلیره‌ك ملالر ویاشلر «مدرسهٔ عالیه» صالور ایچون خیالانوب یوری‌تورغان، منهاج افندی هندیـدن، ئه‌لیگه قدر کوبمه آقچه جیغاننن عمومی‌حساب‌صوراب، اوزنی «زیمنیچه» گه چاقرتوب خط یازمشلر.

بونلرنڭ بو اشکه توتنولرنه سبب: قش کوننده «اربت»دن ۷ یوز روبله آقچه جیغانده، هندنانك بولغان بر شیخ‌قه، «مدینـه» ده بولغان بر وقف قورغنینه مذکور آقچه‌دن ایسکی بورچلاری ایچون بیاروی ایمش.

بوگلمه اویازنده بیرکه آولنده «ترقی‌اهل‌اسلام» جمعیتی طرفندن آچلورغه حاضرلنمش موقت دار-المعلمین‌نڭ آچلوینه سامارا غوبیرناتوری رخصت اینمدی شول سببدن آچلمی.

دارالمعلمیـن‌گه کرر ایچـون بوگلمه، بلبه‌ی، منزله اویازلرندن اوطزار مجموعی ۹۰ شاکرد قبول ایله‌چك ایدی. شاکردلردن ۲۰۰ قدری کررگـه صوراب خط بار ایدی..

قزان‌خبرلری

یاڭا بیسته‌نڭ ی ـ م. اسملی بر تیرچی اویینك خاتونی بله‌ن بولغان بتون طورمشلرین ئلله‌نیندی اورام خاتونی آصلامچیلرغه سویله‌ب وآلاردن ئلله‌نیندی قوترقلر آلیب قاینب اویك نزاع چغارا دیب ادارهٔمزگه یازالر.

اداره‌دنیاده نیندی احمق کشیلر بار ئلی!

۲۳نچی مایده «ایرمیناژ» باغچه‌سنك اویناﻻچق «بوزوقلر» اویناوچیلرده بولماغان سبب بله‌ن ۳۰نچی مایغه کیچکترلگان دیب ادارهٔمزگه بلدردیلر.

اداره‌گه مکتوب.

محرر افندی!

شوشی مکتوبکه «الاصلاح» غزیته‌سینڭ بـر پوچماغینده اورن بیرونگزنی اوتنه‌م.

یاکا آغزدان.

مدرسهٔ محمدیه‌دن بـز، اوچ شاکرد روسچه اوقورغه چقغان ایدك. برر آی اوقودق. ایکی ایبداشمزنڭ آتا، آنالری رضا بولمادقندن بالضرور اوقودن محروم اولوب اشکه کیتکانلر ایدی.

بر ایبداشمزنڭ آتاسی اوغلن آلورغه کیلوب

اوغلن تابـا آلماغاچ ، اوغلن صوراشو اوچون ، «مدرسهٔ محمدیه»نڭ مدیر ومدرس احمدجانگه کروب بویله صوراشه باشلاغان :

— حضرت! مینم اوغلم قایا! ازلهدم تابا آلمادم سز بلمیسزمی!؟!

— (کوزلرین قابارتوب) اوغلکمی ؟! اول بـر بزولوب بتکان مالایغه ایاروب چقدی، قش بوین درس اوقومادی خلفهلرگه اطاعت قیلمادی، آغزندن بر تروپقاسی ازلمی، آیاغنده باتینقه، استونده روس کیومی، باشنده قارتوس شول فورماده یوری ایدی، حاضر مونده یوق دیب سویلیلر .

— (یغلاغان طاوش برله) ای الله! قایانغنه تابیم، آخری سین ایتمشلی اسلیدونت بولغان .

— یوقغه یغلابده طرما ، اوغلـگز کشی بولاچق توگل. حضرت. مشارالیهدن جـان طنچلاندردای خبر آلا آلماغاچ میکا کیلوب ، احمدجان حضرت مونه شولای سویلهدی، درستمی؟! زنهار درستنگنه سویله دیدی .

بنده، ایبداشلرم حالن بیك آچق بلـگانلـكدن حضرتنڭ سوزون قبول ایدوب، ایڭ اوّل شاکردلرنڭ مقصدلرون، شاکردلرنڭ وخلفهلرگه نی اوچون قارشقانلقنی، روسچه اوقونڭ کیراکلـگن، حاضرگی مدیرلرنڭ آڭلیراق شاکـردلرنی آتالر برله قورقوتونی هم احمدجان حضرتنڭ اصلاح صوراغان ۸۰ شاکردنی مدرسهدن اورامغه چغاروب طاشلانلقلرنی آچق ایتوب سویلهگاچ حضرت. احمدجان حضرتنڭ کم ایکانلـگن اقرار ایتوب، بالاسن روسچه اوقوغه راضی بولوب مینم برله کورشب کیتهدر .

کورگز! یاکالق دعواسیندهغی حضرتنی!

(ئلی بویازغانلارم بیك آزی، مدیرنڭ سویلهگان سوزلردن یازساڭ بررساله بولوب چقاچاق‌در.)

یازلغان سوزلرمنڭ درستلـگینه شاهد اولارق امضامنی آچق قویام. خلیل ذوقایف.

محترم «الاصلاح» غزیتهسینڭ بـر پوچماغنده عیاض اسحاقی جنابلرینه اعانه قیلغان ذاتلرنڭ اسملرون یازارغه اورون بیرمکـگزنی اوتنهمن. هم شول کشیلرگه بیگرهکده آقتق یکرمی تینلرون بیرگان پریکازچیكلرگه اوز طرفمدن بیك زور رحمتلر اوقیم.

ف. م.	۵صوم
عبیدالله شمس‌الدینف	۳
شیخ‌الدین اسماعیلف	۳
ضیاالدین ادهموف	۳
شیخ‌الاسلام ایلیاموف	۲
محمدگرای عینوالّلین	۲
عارف بورنایف	۱
نقیب شفیقف	۱
نجیب شفیقف	۱
رحمنوالّلین	۱
شیخ‌الدین سراج‌الدینف	۵۰ة
عارف آینوف	۵۰
ظریف شفیقف	۵۰
اسرافیل احمیتوف	۵۰
گینلی صیرمان	۵۰
اسلوتسکی	۵۰
صادق ولیبیف	۳۰
رجب صدرالدینف	۲۵
ظریف ولیبیف	۲۰
	۲۵ — ۷۵

بو آقچه عیاض افندینڭ اوزینه بیرلدی .

فاتح مرتضین .

اعلانلر

فیدر الڤوڤیچ

سیتنیکف.

برنیچه وقتلرغه قزانده قالا.

Адресъ: Мочальная площадь, д. Серебряковой. Кв. Ситникова.

آرتق بولغانغه صاتلادر.

زورقاره‌آط: آش ایچون وجیگارگه یاراقلی، جواش اورته‌یاشلی.

آدرس: یاکی بیسته ملاظریف الامیرخانی یورطینده.

باصلوب چقدی.

اوگی بالالر

عبدالمجید غفوری اثری.

بهاسی ١٥ تین پوچطه ایله ١٩ تین

همه کتابچیلرده صاتولا.

ناشرلرینه آدرس

Казань, типографія Шарафъ.

«مدرسهٔ محمدیه» اعدادیه صنفن تمام ایتمش برشاکرد اوقو، یازو، حساب، تاریخ، عربچه اوقتورغه قبول ایته‌در.

بالالار بولسه اویلرینه‌ده باروب اوقتادر.

آدرس اداره‌خانه‌ده.

باصلوب چقدیلر

«کتاب» نشری

«شاگرد وباشلر»

عمر تریشواف اثری

بهاسی ٢٠ تین پوچته حقی بله‌ن ٢٢ تین.

«ماوراءالنهرده سیاحت»

ظاهر بیگیف اثری

بهاسی ٣٠ تین پوچته حقی بله‌ن ٣٤ تین.

«نظاملی مدرسه»

بر پرده‌لی کولکی

سعید رمیف اثری

بهاسی ١٥ تین پوچته حقی بله‌ن ١٧ تین.

بو اثرلرنی هربر مشهور کتبخانه‌لردن وناشرنک اوزیندن آلورغه ممکندر.

Казань, Книгоиздательству „Китабъ“

تنلری ضعیف یاخود اوقوده، آکلاوده مشقت چیگه تورغان بالالر شولایوق قانلری آز، و اوزلرینده ضعیفلک حس ایته طورغان هم نیرڤه‌لری ضعیفله‌نگان، تیز کیفلری کیته طورغان، تورلی یه‌شده‌گی ظور کشیلر قوت کرتر ایچون یک موفقیت بله‌ن.

دوکتر گامیلانک گه‌ماتاگه‌ن

Гематогенъ Д-ра Гоммеля دیگان دوانی استعمال ایتەلر.

هضم قوتلنه، روح وتن قوتلری آرتا، بتون نیرڤه‌لر کوچله‌نه.

صاتلا هربر آپتیك وآپتیکوسکی مغازینلرده.

دیب آلگز Гематогенъ Д-ра Гоммеля. البته آلفا ندر.

Редакторъ-Издатель В. Бахтіяровъ. محرر وناشر: رضا بختیارف Тип. Бр. „Каримовыхъ“ въ Казани